แนวทางการพัฒนาชุมชนด้วยวิถีพุทธ : กรณีศึกษาชุมชนบ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 วัดเหนืออุดรชัยสิทธิ์ ตำบลธงธานี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

Buddhist community development guidelines : A case study of Banthawatburi community, village no. 3 Wat nuea udon chaisit, Thong thani subdistrict, Thawat buri district Roi-et province

พระอธิการธนบดี ธมฺมทินฺโน
Phraathikan Thanabodee Dhammadhinno
ไพฑูรย์ สวนมะไฟ
Phaitoon Suanmafai
พระครูปลัดสมหมาย อตฺถสิทฺโธ
Phrakhruplalad Sommai Addhasitdho
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
Mahachulalongkornrajavidyalaya Roi-Et Buddhist College
E-mail: toonmcu101@gmail.com

(**Received**: July 23, 2022/ **Revised**: June 30, 2023/ **Accepted**: June 30, 2023)

บทคัดย่อ

บความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของชุมชนบ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 วัดเหนืออุดรชัยสิทธิ์ ตำบลธงธานี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด (2) เพื่อศึกษากระบวนการในการพัฒนาชุมชนบ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 วัดเหนืออุดรชัยสิทธิ์ ตำบลธงธานี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ตามแนววิถีพุทธ (3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาชุมชนบ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 วัดเหนืออุดรชัยสิทธิ์ ตำบลธงธานี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ภาคสนาม

ผลจากการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันโดยทั่วไปของชุมชนบ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มติดกับแม่น้ำชี ชาวชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร การประกอบอาชีพของชาวชุมชนแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มและมีกองทุนหมู่บ้านอยู่ 4 กองทุน กระบวนการพัฒนาชุมชนบ้านธวัชบุรี หมู่ 3 ชาวบ้านใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนามาประกอบในการเลียงชีพทั้งหมด 5 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเกษตรพอเพียงแบบบวร 2) กลุ่มจิตอาสาพัฒนาวัด 3) กลุ่มกลองยาววัดเหนือ 4) กลุ่มแปรรูปเกษตร 5) กลุ่มเพาะพันธุ์ไม้ประดับ โดยใช้หลักสัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ ทางกาย ทางวาจา ทางใจ พร้อมกันนี้ก็ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 และหลักธรรมอิทธิบาท 4 มากำกับในการประกอบอาชีพ แนวทางการพัฒนาชุมชนบ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 วัดเหนืออุดรชัยสิทธิ์ คือจัดระดมสมองหรือการระดมความคิดเป็นวิธีการแสวงหาความรู้ แล้วจัดทำแผนยุทธศาสตร์ หรือแผนพัฒนาเป็นหลักปฏิบัติเป็นที่นิยมของหน่วยงาน องค์กร และเป็นจุดเริ่มต้นหรือสิ่งที่ต้องทำเป็นอันดับแรกๆ ของการทำงานร่วมกัน จัดอบรมให้ความรู้ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน และการสร้างวงจรคุณธรรมในชุมชน

คำสำคัญ: การพัฒนา; ชุมชน; วิถีพุทธ

Abstract

The study consisted of the following objectives: 1) to investigate the present conditions of Ban Thawat Buri Community, Moo 3, Wat Nuea Udon Chaisit, Thong Thani Subdistrict, Thawat Buri District Roi Et Province; 2) to study the community development process based on the Buddhist way of Ban Thawat Buri Community, Moo 3, Wat Nuea Udon Chaisit, Thong Thani Subdistrict, Thawat Buri District Roi Et Province; and 3) to explore the guidelines for community development of Ban Thawat Buri Community, Moo 3, Wat Nuea Udon Chaisit, Thong Thani Subdistrict, Thawat Buri District Roi Et Province. The study applied a qualitative research method by studying documents and interviews conducted on a field trip.

From the study, it is found as follows: the plains next to the Chi River comprise the majority of the Ban Thawat Buri Community where most people are farmers. The occupations of people in the community are divided into 5 groups with 4 village funds. The community development process of Ban Thawat Buri Community is based on Buddhist teachings that are used to making a living in all 5 groups: 1) Sufficiency Agriculture Group based on 'Bowon' (village, temple, and school); 2) Temple Development Volunteer Group; 3) 'Glong Yao Wat Nuea' Group; 4) Agricultural Processing Group; and 5) Ornamental Plant Breeding Group. The making a living in all these 5 groups must be based on Sammā-ājīva (right livelihood whether physically, verbally, or mentally), Saṅgahavatthu (four bases of social solidarity), and Iddhipāda (four paths of accomplishment). The guidelines for community development of Ban Thawat Buri Community include brainstorming for knowledge seeking and turning it into a strategic plan or development plan as a means to practice for agencies and organizations. The plan also acts as the starting point or first thing to do when it comes to working together, holding training to impart knowledge, engaging community members, and creating a moral cycle in the community.

Keywords: Community; Development; Buddhist Way

1. บทนำ

ในปัจจุบันโลกและสังคมแห่งยุคโลกาภิวัตน์ได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง ส่งผลให้ผู้คนในสังคมต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ รวมทั้งได้เกิดปัญหาสำคัญได้แก่ การเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นและเห็นแก่ตัวจนขาดคุณธรรมจริยธรรมในการดำรงชีวิต การเบียดเบียนกัน การทำร้ายกันและกัน การทุจริตคอรัปชั่น การแบ่งแยกฝ่ายและการขาดความสามัคคีกลมเกลียวของคนในชาติ นับวันจะกลายเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไข และยิ่งหากปล่อยไว้เนิ่นนานออกไปจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ จึงจำเป็นต้องสร้างสังคมให้เข้มแข็งด้วยการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เปี่ยมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และนำไปสู่การแก้ปัญหาและการป้องกันปัญหาในอนาคต (พระวิทยา ญาณสโร, 2554: 1) โดยเฉพาะประเทศไทยที่เป็นเมืองแห่งพุทธศาสนา สภาวการณ์ในปัจจุบันพุทธบริษัทอยู่ในสภาพที่อ่อนแอ ประชาชนส่วนใหญ่โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของวัตถุนิยมบริโภคนิยมจึงไม่สนใจศึกษาในหลักแห่งวิถีพุทธธรรม ไม่เข้าวัด ฟังธรรม ไม่สนใจวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ไม่เคารพยำเกรงในพระภิกษุสงฆ์ มีความเก้อเขินในการทำบุญ เป็นชาวพุทธแต่เพียงในนาม เข้าวัดเพื่อต้องการของขลังหรือโชคลาง หรือเมื่อตนเองมีเคราะห์ ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง มีการศึกษาสูงแต่เอาตัวไม่รอด นำตนไปสู่หนทางแห่งความเสื่อมอันมีที่ไปคือ อบายและความทุกข์ นอกจากนี้ยังขาดความเป็นจิตอาสาในการรับผิดชอบต่อพระศาสนาและประเทศชาติของตนอย่างแท้จริง (มูลนิธิสวนพุทธธรรม., 2557: 1-2)

สังคมไทยปัจจุบันมีปัญหามากมาย หาความสงบมิได้ ทั้งที่เป็นแดนแห่งพระพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาถึงเหตุที่แท้จริงแล้วจะพบว่า มูลเหตุของปัญหามีจุดกำเนิดมาจากความเสื่อมทางจิตใจของคนในสังคม เป็นเพราะการขาดคุณธรรมประจำใจ ดังนั้นการแก้ปัญหาที่ถูกต้องที่สุด คือการทำให้คนในสังคม มีศีลธรรมประจำใจ การปลูกฝังศีลธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจได้ดังนั้นจำเป็นต้องมีปัจจัยอยู่หลายประการข้อสำคัญที่สุดก็คือ “การมีแบบอย่างที่ดีของสังคม”การมีแบบอย่างที่ดีของสังคม หมายถึง คุณความดีที่คนไทยทุกคนสมควรนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตได้ทั้งหมด มีอยู่แล้วใน “หลักพุทธธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา” (ธีรยุทธ พึ่งเทียน และสุรพล สุยะพรหม, 2546: 1) การที่จะแก้ไขได้ต้องเปลี่ยนกระบวนความคิดหรือวิธีคิดใหม่ โดยให้ผนึกกำลังกันทุกส่วนเข้ามา เชื่อมโยงกันทำงาน เพราะเราจะแก้ปัญหาทีละเรื่องไม่ได้ ต้องทำพร้อมกันทุกเรื่อง โดยมีครอบครัวและ ชุมชนเป็นหลักและอาศัยเครื่องมือ วิธีการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยใช้กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนา (New Development Paradigm) เพื่อก่อให้เกิดแนวทางใหม่แห่งความร่วมมือในการพัฒนา ของทุกฝ่ายทั้งทางราชการ ชุมชน องค์กรเอกชนสาธารณะประโยชน์หรือองค์กรพัฒนาเอกชน สถาบัน วิชาการ สถาบันทางศาสนา และภาคธุรกิจ ในอันที่จะพัฒนาทางเศรษฐกิจ จิตใจ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมไปพร้อมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยระดมทรัพยากรกำลังและทรัพยากรทั้งหมดมาเชื่อมโยงกันในการดำเนินงานสร้างสรรค์สังคม

ดังนั้นการแก้ไขปัญหาจึงจำเป็นต้องพัฒนาด้านจิตใจคือ พัฒนาที่ตัวบุคคลก่อนเป็นอย่างแรก ให้บุคคลกลับมาใช้ชีวิตตามหลักแห่งความพอเพียง ไม่มุ่งแต่ด้านการเพิ่มรายได้ให้แก่ตนเพียงอย่างเดียวให้กลับมาอยู่บนพื้นฐานแห่งความอบอุ่นของครอบครัวในชุมชนพื้นถิ่นของตนเองและมีชีวิตที่ดำเนินตามแนววิถีพุทธดังที่ผ่านมา ด้วยเหตุนี้ทางภาครัฐจึงริเริ่มโครงการพัฒนาศีลธรรม จริยธรรมคุณธรรม ขึ้นมาหลายโครงการ อาทิ โครงการวัดประชารัฐสร้างสุข โครงการชุมชนคุณธรรมฯ ที่เป็นการนาหลักการ.“บวร” (บ้าน-วัด-โรงเรียน) ที่เป็น 3 เสาหลักของสังคมที่เคยยึดโยงค้ำจุนสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีต ควบคู่กับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาแก้ปัญหาจากกระแสทุนนิยม มาสร้างเป็นกระบวนการพัฒนาชุมชน โดยบูรณ

าการให้ชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศพัฒนาตามกระบวนการนี้ เป็นต้น ด้วยการสนับสนุนและผลักดันจากภาครัฐและการมองเห็นปัญหาของผู้คนในชุมชนเองจึงเป็นแรงขับเคลื่อนให้ชุมชนต่าง ๆ ร่วมกลุ่มกันดำเนินตามหลักการพัฒนาชุมชนตามแนวทางศาสนาพร้อมกับน้อมนาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ให้เกิดเป็นรูปธรรมกันมากยิ่งขึ้น

บ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 ตำบลธงธานี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด มีสภาพเป็นหมู่บ้านที่กำลังจะกลายเป็นชุมชนเมือง ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย รับจ้าง เกษตรกรรม และรับราชการอยู่ใกล้กับแม่น้ำชี มีวัดเหนืออุดรชัยสิทธ์ เป็นวัดประจำหมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่ในบ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 นับถือพระพุทธศาสนา ชีวิตผูกพันอยู่กับความเชื่อทางพุทธศาสนา จะเห็นได้จากวัดแต่ละวัดมีการสร้างและบูรณะถาวรวัตถุอยู่อย่างตลอด แต่ถึงอย่างไรก็ตาม บ้านธวัชบุรีหมู่ที่ 3 แต่ยังคงมีปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อันสืบเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วจนเข้ามามีบทบาท แทนที่วิถีชีวิตของประชาชน จนทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ทางสังคม เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหายาเสพติด ปัญหาการขาดความสามัคคีในชุมชน ปัญหาความเครียด และปัญหาการขาดศีลธรรม เป็นต้น พระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้นำทางสังคมและเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมไทย ที่สามารถร่วมมือกันระหว่างฝ่ายอาณาจักรและศาสนจักร เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การลดปัญหาทางการเมืองเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม สาธารณสุข

การพัฒนาชุมชมธวัชดินแดงยึดหลักการพัฒนาตามแนววิถีพุทธที่มีการนาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้พัฒนาคนโดยควบคู่ไปกับการพัฒนานั้น ทำให้เห็นว่าสามารถแก้ปัญหาสังคมเหล่านี้ได้ อาทิเช่น ชุมชนบ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 ได้นำกระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมมาใช้แล้วเกิดผลสัมฤทธิ์ โดยจุดเด่นของชุมชนนี้คือมีวัดเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และเป็นสถานที่จัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านศีลธรรม และด้านประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามแก่เยาวชนและประชาชน โดยในปี พ.ศ. 2558 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาวัด วางระเบียบข้อบังคับใช้ภายในวัด เริ่มพัฒนาให้เกิดเป็นรูปธรรมให้ชัดเจน รื้อฟื้นประเพณีที่หายไปหลายปี ร่วมสะสางบริเวณวัดให้เกิดความสะอาดและความเป็นระเบียบ เริ่มวางแผนปรับปรุงภูมิทัศน์ กำหนดนโยบายพัฒนาภายใน 1-2 ปีให้ชัดเจน เริ่มใช้โครงการวัดพอเพียง บ้านพอเพียง พ.ศ. 2559 ได้จัดหมวดหมู่สังฆภัณฑ์ของใช้ทุกอย่าง สะสางสถานที่ พาชาวบ้านซื้อที่ถวายวัดเพื่อเป็นสมบัติของพระพุทธศาสนา ปรับภูมิทัศน์ ถมดินทางลงแม่น้ำชี และทำแพที่ท่าน้ำของวัด ส่งเสริมการศึกษาให้พระสงฆ์ สามเณร เยาวชน พระสงฆ์ที่วัดต้องถือกฎระเบียบต้องทำงานทุกวันในเวลาส่วนรวมเพื่อตอบแทนบุญคุณข้าวปลาอาหารจากญาติโยม ติดกล้องวงจรปิดภายในวัด สนับสนุนงานประเพณีให้ทุกคนมีส่วนร่วม ริเริ่มอนุรักษ์พันธ์ไม้แปลกหายาก ไม้ไทยดอกหอม ปูกระเบื้องพื้นโบสถ์ และทำซุ้มกำแพงแก้ว ปี พ.ศ. 2560 เข้าร่วมโครงการชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร ริเริ่มจัดงานประเพณีให้ยิ่งใหญ่ เพื่อการมีส่วนร่วมและยั่งยืนเช่นบุญผะเหวด บุญสงกรานต์ บุญแห่เทียน บุญลอยกระทงและสมมาแม่น้ำชี เริ่มพัฒนาริมแม่น้ำชีให้เป็นสวนพักผ่อนหย่อนใจของชุมชนและสาธุชนทั่วไป ด้านการศึกษาเข้าร่วมส่งเสริมให้เด็กที่ทางบ้านไม่สามารถส่งเสียเล่าเรียนได้ให้เข้ามาบวชเรียนภายใต้การกำกับดูแลของวัดและชุมชนดูแลร่วมกันส่งเสริม เปลี่ยนระบบประปาเป็นบาดาลภายในวัด ปี พ.ศ.2461 – พ.ศ. 2564 ได้ดำเนินการตามวิสัยทัศน์และโครงการต่างๆที่วางไว้ แต่ในปี พ.ศ. 2564 ได้เกิดปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรน่า แล้วพัฒนาการมาเป็นโรคโควิด-19 (COVID-19) ทำให้ประชากรของโลกได้รับความบอบช้ำไปตามๆ กัน และล้มตายไปอีกเป็นจำนวนมากมาย จึงทำวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมที่ได้รับผลกระทบอันเกิดจากภัยโควิดดังกล่าว วิกฤติครั้งนี้เองทางวัดและชุมชนบ้านธวัชบุรีหมู่ที่ 3 ได้ร่วมกันทำครัวของวัดเป็นคลังอาหารเพื่อทำส่งผู้ป่วยโควิดและบุคลากรทางการแพทย์ของโรงพยาบาลสนาม และจุดพักคอยของอำเภอธวัชบุรี นอกจากนั้นยังให้สถานที่ภายในวัดเป็นจุดพักคอย

ของผู้ป่วย และการให้บริการ เมรุของวัดเหนืออุดรชัยสิทธิ์ในการณาปนกิจแก่ผู้เสียชีวิตจากโควิด 19

ผู้วิจัยมีความสนใจการพัฒนาชุมชนวิถีพุทธอันนำมาซึ่งความศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนในเขตพื้นที่ โดยพระสงฆ์มีความผูกพันกับชุมชนเป็นอย่างมากและมีบทบาทต่อการส่งเสริมกิจกรรมหลายๆ ด้านที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยอาศัยหลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมระหว่างหน่วยงานของรัฐประชาชนในชุมชน และวัดได้อย่างลงตัวและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน มีความสอดคล้องกับแนวคิดและกระบวนการพัฒนาชุมชน ที่มุ่งเน้นการพัฒนา “คน” หรือ “กลุ่มคน” โดยการยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาให้กับชุมชนและเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีความเข้มแข็งทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจวัฒนธรรมและภูมิปัญญา สามารถพึ่งพาตนเองได้และมีอิสรภาพในการกำหนดวิถีชีวิต การดำรงอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสันติ ที่เน้นความยั่งยืนของสังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้เองงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนด้วยวิถีพุทธ : กรณีศึกษาชุมชนบ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านสังคม 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านวัฒนธรรม 4) ด้านสาธารณสุข และ 5) ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นบทบาทที่พระสงฆ์มีกับชุมชน ซึ่งช่วยสร้างคุณค่าในการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม และช่วยเสริมสร้างความเข้มเข็งให้กับพระศาสนาต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของชุมชนบ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 วัดเหนืออุดรชัยสิทธิ์ ตำบลธงธานี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 เพื่อศึกษากระบวนการในการพัฒนาชุมชนบ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 วัดเหนืออุดรชัยสิทธิ์ ตำบลธงธานี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ตามแนววิถีพุทธ

2.3 เพื่อหาแนวทางการพัฒนาชุมชนบ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 วัดเหนืออุดรชัยสิทธิ์ ตำบลธงธานี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 พื้นที่การวิจัย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ ชุมชนบ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 วัดเหนืออุดรชัยสิทธิ์ ตำบลธงธานี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย พระสงฆ์จำนวน 3 รูป 34 ท่าน ได้แก่ 1) พระสังฆาธิการ 3 รูป 2) ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน 3) คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 4 คน 3) ประชาชน จำนวน 20 คนและ 4) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย อาสาสมัครสาธารณสุข จำนวน 3 คน และนักวิชาการ จำนวน 1 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

นามสกุล/อายุ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาชุมชนวิถีพุทธ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาชุมชนวิถีพุทธในด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และศาสนาศิลปะและวัฒนธรรม

2) เครื่องบันทึกเสียง

ในการดำเนินการสนทนาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดใช้อุปกรณ์เครื่องบันทึกเสียงเพื่อช่วยบันทึกข้อมูล เพื่อช่วยในการเก็บข้อมูลในการสนทนาในประเด็นต่างๆ ในการสนทนากลุ่มครั้งนี้ และถ่ายภาพร่วมด้วย

3.3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดาเนินการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

2) เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ หนังสือ วารสาร เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวกับการจัดการชุมชน การพัฒนาท้องถิ่น

3) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้แบ่งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับพระสงฆ์ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และผู้นำชุมชน ในพื้นที่ ประกอบด้วย พระสงฆ์จำนวน 3 รูป 34 ท่าน ได้แก่ 1) พระสังฆาธิการ 3 รูป 2) ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน 3) คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 4 คน 3) ประชาชน จำนวน 20 คนและ 4) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน อาสาสมัครสาธารณสุข จำนวน 3 คน นักวิชาการ จำนวน 1 คน

3.4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Anlysis) ทั้งหมด โดยใช้เทคนิค 6’C ได้แก่ Conceptualize (การจัดกรอบแนวคิด) Commentate (การแสดงความคิดเห็น) Category (จัดหมวดหมู่) Classify (การจำแนกกลุ่ม) Content (สาระสำคัญ) และ Concept (ประเด็น) จะกระทำไปพร้อม ๆ กัน ตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งที่ได้จากการบันทึกข้อมูล การถอดเทปสัมภาษณ์ รวมไปถึงภาพถ่ายในแต่ละครั้ง จัดหมวดหมู่ตามแต่ละตัวแปร ว่าครบถ้วนเพียงพอ และเหมาะสมแก่การนำไปวิเคราะห์สรุปผลว่าสมบูรณ์หรือไม่

4. ผลการวิจัย

ชุมชนบ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 วัดเหนืออุดรชัยสิทธิ์ ตำบล ธงธานี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด มีกลุ่มอาชีพและกระบวนการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ดังนี้

1) กลุ่มเกษตรพอเพียงแบบบวร

ชาวบ้านประกอบอาชีพตามหลักเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นหลักการที่สอดคล้องกับหลักธรรม ในพระพุทธศาสนา หลักการดังกล่าวมุ่งให้มนุษย์จำกัดความอยากหรือความต้องการของตนเองแทนการกระตุ้นตัณหาหรือความอยากเพื่อให้เกิดการบริโภคมากขึ้น (บริโภคนิยม) การประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพที่ชาวชุมชนบ้านธวัชบุรีกระทำกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษเช่นเดียวกับชาวอีสานโดยทั่วไป การพัฒนาประกอบอาชีพการเกษตรแบบพอเพียงโดยการนำเอาหลักการของสัมมาอาชีวะ ในพระพุทธศาสนามีอยู่ 3 ประการหลักคือ การเลี้ยงชีพชอบทางกาย การเลี้ยงชีพชอบทางวาจา และการเลี้ยงชีพชอบทางใจ 1) การเลี้ยงชีพชอบทางกาย คือการประกอบ

สัมมาอาชีพ เว้นการ ประกอบมิจฉาชีพหรืออาชีพที่ควรเว้น 5 อย่าง ได้แก่ (1) ค้าขายอาวุธ (2) ค้าขายสัตว์มีชีวิต (3) ค้าขายของมึนเมาและสิ่งเสพติดทั้งหลาย (4) ค้าขายยาพิษ (5) ค้าขายมนุษย์ 2) การเลี้ยงชีพชอบ ทางวาจา คือเว้นวจีทุจริต 4 ส่วนการเลี้ยงชีพชอบทางใจ คือการไม่โลภอยากได้สิ่งของของผู้อื่น ไม่ พยาบาทปองร้ายผู้อื่น และเห็นถูกต้องตามคลองธรรม

2) กลุ่มจิตอาสาพัฒนาวัด

ชมรมจิตอาสาพัฒนาชุมชนบ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 วัดเหนืออุดรชัยสิทธิ์ เป็นการ รวมตัวกันของชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชน ที่ต้องการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยตั้งเป็นชมรมจิตอาสาพัฒนาวัดประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกิจอาสาโดยไม่มีค่าตอบแทนแต่อย่างใด เป็นการกระทำด้วยความรักชุมชนและความบริสุทธิ์ใจจริง ๆ เป็นความรักและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติภายในชุมชนของตัวเอง เพราะเมื่อเกิดมีขบวนการพัฒนาชุมชนของตัวเองแล้ว ปราชญ์ชาวบ้านและชาวชุมชนบ้านธวัชบุรี จึงได้ตกลงกันเรียกประชุมชาวชุมชน ประชุมครั้งแรก เป็นการประชุมวางแนวทางในการที่จะช่วยกันพัฒนาวัดและชุมชนของตนเอง ให้คงอยู่คู่บ้านคู่เมืองร้อยเอ็ด ตลอดไปหรือตลอดชั่วลูกชั่วหลาน โดยการนำเอาหลักสังคหวัตถุ 4 ในพระพุทธศาสนาการกระทำการสงเคราะห์ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของกันและกัน เป็นหลักการสงเคราะห์หรือหลักสัมพันธ์ที่เหมาะกับสังคมหรือปฏิสัมพันธ์ทุกระดับทั้งระหว่างบิดามารดากับบุตร-ธิดา อาจารย์กับศิษย์ สามีกับภรรยา มิตรกับมิตร เพื่อนบ้านกับเพื่อนบ้าน และประชาชนกับประเทศชาติ เพราะเป็นรากฐานแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

3) กลุ่มกลองยาววัดเหนือ

หลักธรรมที่ส่งเสริมในการฝึกฝนการตีกลองยาวให้ประสบความสำเร็จ คือหลักอิทธิ บาท 4 ซึ่งจะช่วยเกื้อกูลสนับสนับสนุนและส่งเสริมให้การลงมือปฏิบัติเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหวังประโยชน์ได้อย่างแท้จริง อิทธิบาท แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรมเครื่องให้ลุถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท ได้แก่ ฉันทะ-ความพอใจ วิริยะ-ความเพียร จิตตะ-ความมุ่งมั่นตั้งใจ และ วิมังสา-ความไตร่ตรอง โดยหลักธรรมอิทธิบาท 4 นี้ เป็นพื้นฐานแห่งความสำเร็จของชีวิตและจะสัมพันธ์กับหลักธรรมข้ออื่นๆ เช่น วุฑฒิธรรม (ธรรมที่ทำให้เจริญ) สมชีวิตธรรม (ธรรมของคู่ชีวิต) ฆราวาสธรรม (ธรรมของผู้เป็นฆราวาส) เป็นต้น เมื่อบุคคลปฏิบัติตามธรรมได้อย่างเคร่งครัดย่อม ก่อให้เกิดพลังในการหล่อเลี้ยงชีวิตให้สืบต่ออายุได้ยาวนาน ทั้งในแง่การปฏิบัติธรรมและการปฏิบัติงานการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 จะช่วยเกื้อหนุนให้บุคคลประสบกับความสำเร็จในการประอบศิลปะและการดำเนินชีวิตของตนเองและสังคม

4) กลุ่มแปรรูปเกษตร

หลักธรรมที่ใช้กับกลุ่มแปรรูปเกษตร คือ มัตตัญญูตา การรู้จักประมาณ คือ รู้จัก พอดี เช่น รู้จักประมาณในการบริโภคในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูด การปฏิบัติกิจและทำการต่างๆ ตลอดจนการพักผ่อนนอนหลับและการสนุกสนานรื่นเริงทั้งหลาย ทำการทุกอย่างด้วยความเข้าใจวัตถุประสงค์เพื่อผลดีแท้จริงที่พึงต้องการโดยมิใช่เพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ใจของตนแต่ทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัยหรือองค์ประกอบทั้งหลายที่จะลงตัว ให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยปัญญา ความรู้จักพอประมาณเป็นหลักธรรมที่สร้างคนให้เป็นผู้รู้จักใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ให้รู้จักกำจัดความทุกข์ความเดือดร้อนด้วยการพิจารณาให้เห็นต้นเหตุของความทุกข์ความเดือดร้อนแล้วแก้ปัญหาให้ถูกทางไม่ให้เชื่อถืออย่างงมงายไร้เหตุผล

5) กลุ่มเพาะพันธุ์ไม้ประดับ

หลักธรรมในการส่งเสริมการประกอบการเพาะพันธุ์ไม้ประดับของชาวบ้านในชุมชน บ้านธวัชบุรีนั้น จะมีความแตกต่างกันไปดังที่กล่าไว้ในเบื้องต้น ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์และ สอบถามถึงความเข้าใจถึงหลักสัมมาอาชีพ ตลอดทั้งแนวทางการประกอบการเพาะพันธุ์ไม้ประดับของชาวบ้านนั้นได้สอดคล้องกับหลักสัมมาอาชีพ

การเพาะพันธ์ไม้ประดับของชุมชนนั้นจะใช้หลักสัมมาอาชีวะในการประกอบการ เพาะพันธุ์ไม้ประดับด้วยการเลี้ยงชีพชอบทางกาย ทางวาจาและทางใจ ก็คือการดำเนินชีวิตตามหลัก กุศลกรรมบถนั้นเอง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งการดำเนินชีวิตสุจริตทางกาย ทางวาจา และทางใจ หลักการของสัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนาสอนให้งดเว้นการเลี้ยงชีพในทางที่ไม่สมควร เรียกว่า มิจฉาวณิชชา คือการเลี้ยงชีพในทางที่ผิด เพราะเป็นอาชีพที่ส่งเสริมการเบียดเบียนและการทำลายชีวิต หลักการของสัมมาอาชีวะจะต้องเว้นจากการประกอบอาชีพทั้ง 5 ประการ

แนวทางการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย การจัดเวทีระดมสมอง การจัดทำแผนกลยุทธ์/ แผนพัฒนา การจัดหาแหล่งสนับสนุนทุนดำเนินงาน การอบรมให้ความรู้ การมีส่วนร่วม การสร้าง วงจรคุณธรรม และการขยายเครือข่าย ดังนี้

การระดมสมองหรือการระดมความคิดเป็นวิธีการค้นหาความรู้หรือแนวปฏิบัติที่ดีและหลากหลายจากคนที่มีความรู้ มีประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ การระดมสมองเพื่อการพัฒนาชุมชนเป็นแนวทางที่ชุมชนบ้านธวัชดินแดงควรนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพราะเป็นวิธีการที่ได้เสนอความเห็นของผู้มีความรู้หรือเกี่ยวข้องกับงานพัฒนาชุมชน ซึ่งจะทำให้ได้วิธีการหรือแนวทางที่หลากหลายน่าสนใจ

แผนยุทธศาสตร์ หรือแผนพัฒนาเป็นหลักปฏิบัติที่ผ่านการวิเคราะห์และออกแบบอย่างรอบคอบ มีวิธีและขั้นตอนครอบคลุมกระบวนการทำงาน ทำให้เข้าใจองค์กร/หน่วยงานตนเอง เช่น อัตลักษณ์ ทิศทางการพัฒนา เกณฑ์การพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ เป็นต้น ดังนั้นแผนยุทธศาสตร์จึงมีความจำเป็นต่อการพัฒนาสามารถนำมากำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนได้

ทุนดำเนินงานมีความสำคัญเพราะทำให้งานสามารถเกิดขึ้นได้และขับเคลื่อนไปได้ งานพัฒนาชุมชนด้านต่างๆ เช่น ด้านเกษตรกรรม จำเป็นต้องอาศัยทุนดำเนินงาน เช่น ค่าไถ ค่าขนส่ง ผลผลิต เป็นต้น สิ่งที่ทดแทนค่าใช้จ่ายแรงงาน เช่น แรงงานกลุ่ม สิ่งทดแทนการบำรุงพืชผลเกษตร เช่น ปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น ด้านอื่นๆ ที่มีค่าใช้จ่ายในเบื้องต้น สิทธิภาพ เพื่อเป็นการเพิ่มโภชนาการใน สัตว์ เพื่อให้ได้วัตถุดิบและใช้นวัตกรรมในการผลิตที่มีคุณภาพสูง

การเรียนรู้ (Learning) เกิดจากประสบการณ์การชีวิตที่หลากหลายของแต่ละคน หมายเอาทั้งการเรียนรู้ในชั้นเรียนและการเรียนรู้นอกชั้นเรียนหรือการดำเนินชีวิตนั่นเอง ซึ่งการเรียนรู้ของชุมชนธวัชบุรีส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ดำเนินชีวิต แต่การเรียนรู้ที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนในที่นี้หมายเอาการเรียนรู้หลักการ วิธีการ แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาจากผู้มีความรู้และประสบการณ์ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ซึ่งการเรียนรู้นี้สามารถเปลี่ยนแปลงความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรมของผู้ทำงานได้

การมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนคือการที่ชาวบ้านได้มีส่วนได้ส่วนเสียกับงานพัฒนาชุมชนทุกขั้นตอนเริ่มตั้งแต่กรประชุมวางแผนงานจนถึงการสรุปงาน ข้อดีคือชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนวทางการพัฒนา ทำให้มีความหลากหลายตามประสบการณ์ของแต่ละคน เมื่อตนเองมีส่วนร่วมอย่างนี้จะทำให้ยอมรับการตัดสินใจของตนเอง

5. อภิปรายผล

งานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมพร วิมโล (2562) เรื่อง “ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการประกอบอาชีพ ตามหลักสัมมาอาชีพของชุมชนบ้านม่วงคำ ตำบลนาอุดม อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด” ที่พบว่าหลักสัมมาอาชีพตามนัยพระพุทธศาสนาพบว่า สัมมาอาชีพ คือการเว้น มิจฉาอาชีพ อันได้แก่ การเลี้ยงชีพไม่ชอบ ซึ่งเป็นแนวทางการดับทุกข์หรือการแก้ไขปัญหาชีวิต มุ่งผลในทางปฏิบัติให้ทุกคนจัดการกับชีวิตที่เป็นอยู่จริงๆ ในโลกนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง ของคนแต่ละคน โดยอยู่บนพื้นฐานการดำเนินชีวิตด้วยการประพฤติชอบ หรือการเลี้ยงชีพชอบ เรียกว่าสุจริต 3 ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ระดับคือ ระดับโลกิยะและระดับโลกุตระ การประกอบอาชีพของชุมชนบ้านม่วงคำพบว่า ชาวบ้านในชุมชนบ้านม่วงคำนั้นจะเน้นการประกอบอาชีพ ที่มีในหมู่บ้านโดยอาชีพหลักๆ คือ การทำนา ทำไร่ทำสวน ค้าขาย และยังมีเศรษฐกิจที่สำคัญของชุมชน คือ โรงสีข้าวชุมชน ร้านค้าสวัสดิการชุมชน กลุ่มผู้ค้าพริก เป็นต้น ชาวบ้านในชุมชนบ้านม่วง คำนั้นจะมีการหมุนเวียนในการทำมาเลี้ยงชีพ

สัมมาอาชีพ คือการเว้นมิจฉาอาชีพ อันได้แก่ การเลี้ยงชีพไม่ชอบ อันเป็นหลักธรรมข้อ หนึ่งในมรรค 8 ซึ่งเป็นแนวทางการดับทุกข์หรือการแก้ไขปัญหาชีวิต มุ่งผลในทางปฏิบัติให้ทุกคน จัดการกับชีวิตที่เป็นอยู่จริงๆ ในโลกนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการเลี้ยงชีพที่ถูกต้องของคนแต่ละคน โดย อยู่บนพื้นฐานการดำเนินชีวิตด้วยการประพฤติชอบอยู่ในกรอบของกฎหมายบ้านเมือง ตลอดทั้งการ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น

สัมมาอาชีพยังจำแนกออกได้เป็น 2 ระดับ คือ สัมมาอาชีพ ระดับโลกิยะหรือการเลี้ยงชีพ ในระดับปุถุชนหรือสำหรับคนทั่วไปเป็นสัมมาอาชีพที่เป็นส่วนแห่งบุญให้ผลเป็นอุปธิคือการละเว้น มิจฉาชีพ ได้แก่ การเลี้ยงชีวิตในทางที่ไม่ชอบ เลี้ยงชีวิตด้วยสัมมาอาชีพ โดยการไม่ไปเบียนเบียดผู้อื่น และสัมมาอาชีพในระดับโลกุตตระซึ่งเป็นสัมมาอาชีพที่งดเว้น การเว้นขาดเจตนาเป็นเหตุงดเว้นจาก มิจฉาอาชีพของภิกษุผู้มีจิตไกลจากกิเลสข้าศึกมีจิตหาอาสวะมิได้เพียบพร้อมด้วยอริยมรรคอยู่ เป็น การเลี้ยงชีวิตชอบในระดับของพระโสดาบัน พระอริยบุคคลขั้นต้นขึ้นไป พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ ซึ่งจะให้ผลเป็นความสุขสงบเป็นไปเพื่อความสิ้นทุกข์และเป็นไปเพื่อนิพพานความ เบื่อหน่ายจากอารมณ์ที่เป็นโลกิยะทั้งปวง

การเลี้ยงชีวิตชอบตามหลักสัมมาอาชีพในทางพระพุทธศาสนา มีหลักธรรมที่เกื้อหนุนเพื่อ ความสมบูรณ์ในการประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตให้ถูกต้องเหมาะสม ทั้งในด้านการแสวงหาการ ครอบครอง และการใช้จ่ายบนพื้นฐานของความถูกต้องชอบธรรมในทางที่จะก่อเกิดประโยชน์ต่อการ ดำเนินชีวิต ประกอบด้วย อริมรรคมีองค์ 8 ศีล 5 อธิบาท 4 สุจริต 3 ทิฏฐธรรมมิกประโยชน์ 4 นอกจากจะมีหลักธรรมที่เกื้อหนุนให้ผู้เลี้ยงชีวิตชอบเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าแล้ว ยังมีหลักธรรมที่ ส่งเสริมให้ผู้เลี้ยงชีพที่สุจริตประสบความสำเร็จยิ่งขึ้นไปอีกด้วย คือ สังคหวัตถุ 4 ฆราวาสธรรม 4 การเลี้ยงชีพที่ถูกต้องของคนแต่ละคน โดยอยู่บนพื้นฐานการดำเนินชีวิตด้วยการประพฤติชอบ หรือ การเลี้ยงชีพชอบเรียกว่าสุจริต 3 ได้แก่ การเลี้ยงชีพชอบทางกาย การเลี้ยงชีพชอบทางวาจา การ เลี้ยงชีพชอบทางใจซึ่งการวินิจฉัยว่าเป็นสัมมาอาชีพหรือไม่นั้นต้องขึ้นอยู่กับเจตนาของการกระทำนั้น

6. สรุป

บ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 ตำบลธงธานี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด มีสภาพเป็นหมู่บ้านที่กำลังจะกลายเป็นชุมชนเมือง ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย รับจ้าง เกษตรกรรม และรับราชการอยู่ใกล้กับแม่น้ำชี มีวัด

เหนืออุดรชัยสิทธ์ เป็นวัดประจำหมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่ในบ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 นับถือพระพุทธศาสนา ชีวิตผูกพันอยู่กับความเชื่อทางพุทธศาสนา การประกอบอาชีพของชุมชนธวัชบุรีแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มและมีกองทุนหมู่บ้านอยู่ 4 กองทุน กลุ่มอาชีพ 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มเกษตรพอเพียงแบบบวร 2) กลุ่มจิตอาสาพัฒนาวัด 3) กลุ่มกลองยาววัดเหนือ 4) กลุ่มแปรรูปเกษตร 5) กลุ่มเพาะพันธุ์ไม้ประดับ ชาวบ้านได้พัฒนาชุมชนโดยใช้หลักสัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ ทางกาย ทางวาจา ทางใจ พร้อมกันนี้ก็ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 และหลักธรรมอิทธิบาท 4 ในการประกอบอาชีพ แนวทางการพัฒนาชุมชนบ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 วัดเหนืออุดรชัยสิทธิ์ ประกอบด้วย การจัดระดมสมองหรือการระดมความคิด การจัดทำแผนยุทธศาสตร์หรือแผนพัฒนา การจัดอบรมให้ความรู้ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน และการสร้างวงจรคุณธรรมในชุมชน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

กลุ่มพัฒนาอาชีพชุมชนบ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 วัดเหนืออุดรชัยสิทธิ์ ตำบลธงธานี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแบบอย่างที่ดีของระบบเศรษฐกิจฐานรากหรือการพึ่งพาตนเอง เพราะชาวบ้านรู้จักบริบทของชุมชนและความต้องการของตนเป็นอย่างดี สามารถประกอบอาชีพที่ตนเองถนัด ซึ่งทำให้การทำงานได้ผลดี และมีพรสงฆ์นักพัฒนาที่มีความเสียสละเป็นศูนย์รวมจิตใจหรือผู้นำพาพัฒนา ทำให้ชาวบ้านมีที่พึ่งและมีกำลังใจในการทำงานหรือพัฒนาชุมชนของตน ทำให้มีรายได้เลี้ยงตนเอง ไม่ต้องลำบากเพราะการตามกระแสบริโภคนิยมจนเกินไป เป็นรูปแบบการพัฒนาชุมชนที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนด้วยวิถีพุทธ : กรณีศึกษาชุมชนบ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 วัดเหนืออุดรชัยสิทธิ์ ตำบลธงธานี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยจึงเห็นว่ายังมีหลายประเด็นที่ จะต้องทำการวิจัยในคราวต่อไป ผู้วิจัยจึงของเสนอการที่จะทำวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

1) การศึกษาส่งเสริมการประกอบอาชีพตามหลักสัมมาอาชีพในเขตพื้นที่อำเภอหรือ จังหวัดอื่น ๆ

2) การศึกษาการส่งเสริมการประกอบอาชีพตามหลักอริยมรรคในทางพระพุทธศาสนา

8. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

ธีรยุทธ พึ่งเทียน และ สุรพล สุยะพรหม. (2546). การบริหารงานบุคคลและความถนัดในการวิเคราะห์. กรุงเทพมหานคร: สูตไพศาล.

พระวิทยา ญาณสโร. (2554). การศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพุทธธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเถรวาท. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอธิการสมพร วิมโล (พรยิ้ม). (2562). ศึกษาแนวทางการส่งเสริมอาชีพตามหลักสัมมาอาชีพของชุมชนบ้านม่วงคำ ตำบลนาอุดม อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มูลนิธิสวนพุทธธรรม. (2557). เอกสารประกอบการศึกษาแนวคิดการรวบรวมพุทธบุตร พุทธอาสา เพื่อพระพุทธศาสนาและแผ่นดิน. ลำพูน: มูลนิธิสวนพุทธธรรม.

ภาษาอังกฤษ

Puengthien T. and Suyaprom S.. (2003). Personnel management and analytical aptitude. Bangkok: Sootpaisarn.

Phra Wittaya Yanasaro. (2011). A Study of Sufficiency Economy Concepts Consistent with Buddhist Principles Appeared in Theravada Buddhist Scriptures. Master's Degree Thesis. Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Rector Somphon Wimlo (Phon Yim). (2019). Study of the guidelines for promoting the occupation according to the vocational right of Ban Muang Kham Community, Na Udom Subdistrict, Phon Thong District, Roi Et Province. Master of Buddhist. Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Suan Phutthadhamma Foundation. (2014). Documents for the study of The concept of collecting Buddha's sons, Buddhist volunteers for Buddhism and the land. Lamphun: Suan Phuttadhamma Foundation.